

Beslisnota voor het college

Datum 5 december 2022

Openbaar

Onderwerp Gedenkteken oorlogsgraven Zwolle
Versienummer

Portefeuillehouder Peter Snijders
Informant Liselotte Bredie
Afdeling Communicatie
Telefoon (038) 498 4042
Email EAM.Bredie@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel Maak een keuze
Begroting wijzigen Nee
Dekking ten laste van Regulier budget Communicatie-Kabinetszaken

Parafering

Afdelingshoofd
Connie Eli
Portefeuillehouder
Peter Snijders

Datumparaaf

Raad

☐ Informatienota voor de raad
☐ Opinienota voor de raad
☐ Beslisnota voor de raad
X n.v.t.

Bijlagen

Ontwerp besluit

Het college besluit:

- 1 In te stemmen met een gedenkteken op Kranenburg voor alle oorlogsgraven in de stad dat onder voorbehoud van tijdige oplevering op 4 mei 2023 wordt onthuld door de burgemeester
- 2 Jaarlijks op 4 mei aandacht aan de oorlogsgraven te schenken met bloemen namens het gemeentebestuur en dat in lustrumjaren te doen met een persoonlijke bloemlegging van de burgemeester bij het gedenkteken en van de wijkwethouders op de overige begraafplaatsen
- 3 Op alle begraafplaatsen met oorlogsgraven te zorgen voor een QR code voor ontsluiting van verhalen en achtergrondinformatie voor bezoekers
- 4 De kosten ad € 2.562,35 euro (incl. btw € 3.100,44) evenredig ten laste te brengen van de reguliere budgetten Kabinetszaken en Begraafplaatsen 2023

Collegebesluit d.d.:

- ☐ Conform
☐ Gewijzigd
☐ Aangehouden
☐ Teruggenomen

Datum 5 december 2022

Toelichting op het voorstel

Inleiding

De laatste jaren krijgt de gemeente steeds meer vragen over de oorlogsgraven in de stad - graven van geallieerde militairen (Commonwealth) en verzetsmensen - en waarom daarvoor geen gemeentelijke aandacht is. Vroeger legden vertegenwoordigers van het Voormalig Verzet op 5 mei bloemen op de oorlogsgraven. Het Voormalig Verzet organiseerde tot en met de derde generatie de Dodenherdenking in Zwolle. Sinds 2011 is dit in goed overleg overgenomen door de gemeente Zwolle. De bloemlegging bij de oorlogsgraven heeft echter geen vervolg gekregen.

Een groep vrijwilligers van de Canadese begraafplaats Holten nam in 2020 het initiatief om op Kerstavond lichtjes te plaatsen bij de oorlogsgraven op Kranenburg, Westenhofte en Bergklooster, zoals gebruikelijk in Holten. Al is de intentie goed, de vraag is of Kerstavond daarvoor een geëigend moment is. Voor de Joodse bevolking (ook op de Joodse begraafplaats liggen oorlogsslachtoffers) heeft Kerst een andere lading en voor de afvaardiging van bestuurders is het een ongelukkige tijd, vandaar dat de gemeente nu jaarlijks voor een krans zorgt op die drie begraafplaatsen. Afgezien daarvan geven mensen in de Kerstperiode graag in de privésfeer aandacht aan de eigen overledenen; het zijn immers 'gewone' begraafplaatsen.

Beoogd effect

Structurele aandacht op 4 mei van het gemeentebestuur voor de oorlogsgraven in de stad, in aanvulling op het bestaande beleid voor herdenken en vieren in relatie tot de Tweede Wereldoorlog. Op Kranenburg, de grootste gemeentelijke begraafplaats, bevinden zich de meeste oorlogsgraven (51). Het is passend hier een ingetogen gedenkteken te plaatsen, symbolisch voor alle oorlogsgraven in de stad. Daarmee ontstaat een centrale herdenkingsplek die aansluit bij het recente gedenkteken voor oorlogsgraven op de particuliere Begraafplaats Bergklooster. Bij het gedenkteken op Kranenburg kan de gemeente dan jaarlijks voor bloemen zorgen als eerbetoon. In lustrumjaren is het van toegevoegde waarde als de burgemeester op 4 mei 's ochtends zelf de bloemen op Kranenburg legt en de wijkwethouders dat doen op de overige begraafplaatsen.

Argumenten

Gemeentelijk beleid

In Zwolle hebben we beleid ontwikkeld voor herdenken en vieren in relatie tot WOII. We leggen de verbinding van het verleden naar het heden en betrekken alle generaties. Bijzondere gebeurtenissen en personen worden gemarkeerd en herdacht met Stolpersteine, herinneringsplaquettes, monumenten en straatnamen. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met diverse organisaties in de stad, waaronder scholen, Vereniging Veteranen Zwolle, Collectie Overijssel, de Joodse gemeente en de Commissie Herdenking 15 augustus Zwolle.

De oorlogsmonumenten (negen) zijn geadopteerd door (basis)scholen. Zij organiseren in samenspraak met de gemeente een herdenking bij het eigen monument op de historische datum die aanleiding was voor de oprichting ervan (fusillade, neerstorten vliegtuig etc). Op deze manier blijven datum en verhaal in het collectieve geheugen. Burgemeester en wethouders wonen de diverse herdenkingen in de eigen wijk bij. De gemeentelijke vlaginstructie sluit aan bij de momenten van herdenken en vieren.

Oorlogsgraven in Zwolle

Bron: Zacht ruste zijn assche. Rapport commissie cultuur-historisch waardevolle graven Zwolle, 2007

- Kranenburg (9 Commonwealth 27 Nederlandse oorlogsgraven en 15 burgergraven)
- Bergklooster (4 Commonwealth en 15 burgergraven)
- Voorst (4 Commonwealth en 1 Nederlands oorlogsgraf)
- Meppelerstraatweg (4 burgergraven)
- Rooms Katholiek (2 burgergraven)
- Joodse begraafplaats (2 burgergraven)
- Windesheim (1 Commonwealth graf)

Datum 5 december 2022

Waar de centrale Dodenherdenking in het centrum massaler wordt, is de tendens dat inwoners op 4 mei 's avonds in de eigen wijk stilstaan bij de slachtoffers. Door samen bij het monument, de plaque of de oorlogsgraven in de buurt (niet alle wijken hebben een monument) een kleine plechtigheid te organiseren. Als gemeente faciliteren we dit met bijvoorbeeld verkeersmaatregelen. Er is behoefte aan symboliek en verbinding. De interesse in het verhaal dichtbij is groot. Het liefst zien bewoners daar op 4 mei 's avonds ook aandacht van de gemeente voor, afgezien van de herdenking met de scholen op de data die verbonden zijn aan de verschillende monumenten.

Het gemeentelijk zwaartepunt ligt op 4 mei echter bij het centrale monument Ter Pelkewijkpark waar we in nauwe samenwerking met diverse organisaties in de stad op 4 mei alle oorlogsslachtoffers herdenken. En waar de burgemeester en de Commissaris van de Koning samen een krans leggen namens het openbaar bestuur. Daarbij is in principe het voltallig college aanwezig. Voorafgaand daaraan vindt de Stille Omgang plaats waaraan een paar duizend mensen deelnemen, onder wie een toenemend aantal jongeren.

Om in te spelen op de behoefte in de samenleving, is het passend als de gemeente jaarlijks op 4 mei 's ochtends - dat sluit meer aan dan 5 mei - namens het bestuur zorgt voor bloemen (geen krans) bij het gedenkteken op Kranenburg, symbolische plek voor alle oorlogsgraven in de stad. Bij de onthulling van het gedenkteken (onder voorbehoud oplevering) op 4 mei 2023 kan de burgemeester deze zelf leggen. In lustrumjaren kan extra aandacht worden gegeven aan alle oorlogsgraven met een persoonlijke bloemlegging van de burgemeester op Kranenburg en van de wijkwethouders op de overige begraafplaatsen. Veteranen kunnen die aandacht onderstrepen. De gemeente zorgt vanzelfsprekend ook voor het onderhoud van de graven.

Ontwerp, locatie en vlag

Voor het gedenkteken is in eigen huis een ingetogen ontwerp gemaakt, bestaande uit een oplopend plateau (90x45cm) van gezoet zwart graniet met de tekst: 'Voor hen die vielen. 1940-1945', in lijn met de tekst op het centrale oorlogsmonument. Op het plateau kunnen bloemen worden gelegd. Bij het gedenkteken wordt jaarlijks de nationale vlag op 4 mei halfstok en op 5 mei voluit gehangen. In overleg met landschapsbeheer, de beheerder van Kranenburg en het Expertisecentrum is gezocht naar een geschikte plek, dichtbij de oorlogsgraven. Een QR-code op alle begraafplaatsen moet zorgen voor ontsluiting van de achterliggende verhalen. Dat gebeurt in samenspraak met Monumentenzorg.

Risico's

Het is niet proportioneel op alle begraafplaatsen waar zich oorlogsgraven bevinden een gedenkteken te plaatsen of jaarlijks bestuurders af te vaardigen.

Financiën

De kosten voor realisatie van het symbolische gedenkteken voor alle oorlogsgraven op begraafplaats Kranenburg bedragen € 2.562,35 euro (incl. btw € 3.100,44). Deze kunnen evenredig worden gedekt uit de reguliere budgetten Kabinetszaken en Begraafplaatsen 2023.

Communicatie

Belanghebbenden, zoals de beheerders van de begraafplaatsen in Zwolle, de Joodse gemeente en vrijwilligers van de Canadese begraafplaats in Holten worden bij het proces betrokken en geïnformeerd over het collegebesluit. De pers wordt op de gebruikelijke wijze geïnformeerd.

Vervolg

Onthulling op 4 mei 2023 van het gedenkteken op Kranenburg, waarbij belanghebbenden en belangstellenden worden betrokken.

Openbaarheid

Ja.